KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z „Pamiętników” Paska

Grupa A

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **A**

3. (1 pkt) **D**

4. (1 pkt) **A, C**

5. (3 pkt) **1. P; 2. P; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

6. (3 pkt) **(1) Eleonora; (2) Wolski; (3) cesarskiego** — po 1 pkt za lukę

7. (1 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pasek ukazuje na swoim przykładzie typowe cechy sarmackie: waleczność (udział w licznych bitwach), gorliwą, choć powierzchowną religijność (przestrzega obrzędów, ale nie zmienia brutalnego zachowania), skłonność do pijaństwa i awantur (pijatyki kończące się bójkami), poczucie wyższości nad innymi narodami (porównywanie obcych obyczajów, np. duńskich, z polskimi na korzyść rodzimych), przywiązanie do tradycji szlacheckich i wolności. Jest też próżny – wyolbrzymia swoje zasługi wojenne.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Epizod pokazuje brutalną stronę wojny: chłopi mszczą się na Szwedach, którzy łupili kraj, i dla zdobyczy pastwią się nad trupami, a nawet nad żywymi uciekinierami. Pasek opowiada o tym bez oburzenia, z czarnym humorem: rymowane „miejscami złoto, miejscem też błoto” i drwiące słowa chłopa zamieniają makabrę w anegdotę. Zamiast opisać przebieg bitwy, sięga po barwny szczegół i przytacza żywą mowę postaci, jak w gawędzie.
Punktacja: Spostrzeżenie o wojnie: okrucieństwo i chciwość, zemsta ludności na najeźdźcy (Szwedzi łupili Polskę), brak litości; wojna widziana bez upiększeń — 1 pkt. Spostrzeżenie o narracji: czarny humor, gra słów (złoto — błoto), anegdota zamiast relacji z bitwy, żywa mowa postaci, brak moralnego potępienia — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pasek zwraca się do przyszłego czytelnika, szczególnie do szlachcica, który chciałby poślubić wdowę z dziećmi. Uczy na własnym przykładzie: ożenek z Łącką przyniósł mu procesy, najazdy i koszty związane z majątkiem pasierbów, a zamiast wdzięczności niewdzięczność. Wtrącenia pełnią więc funkcję dydaktyczną: pamiętnik to nie tylko wspomnienie, ale też przestroga i rada. Bezpośredni zwrot „do mnie na radę” przypomina żywą mowę gawędziarza.
Punktacja: Adresat: przyszły czytelnik, zwłaszcza szlachcic, który zamierza ożenić się z wdową z dziećmi (potomni, krewni) — 1 pkt. Funkcja: dydaktyczna, przestroga oparta na własnym doświadczeniu (kłopoty, procesy, koszty dla cudzych dzieci); wtrącenia zbliżają tekst do gawędy i pokazują, że pamiętnik ma uczyć — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Komizm bierze się z nieporozumienia językowego: po rusku zaproszono Paska na przysmaki, czyli kawałek białugi i łabędzi kuper, a on nie znał tej ryby ani zwyczaju i wziął to za zaproszenie na nieprzyzwoite części ciała. Omal nie odpowiedział grubiańsko, a później na obiedzie u Czarnieckiego odpłacił posłom docinkiem. Epizod pokazuje, że Pasek patrzy na Moskali z wyższością sarmaty i żartuje z ich obyczajów, na przykład z zamiłowania do śmierdzącej gorzałki. Jednocześnie obcuje z nimi swobodnie i wesoło.
Punktacja: Wyjaśnienie komizmu: nieporozumienie językowe; kolano białugi i kuper łabędzia to przysmaki, a Pasek wziął je za obraźliwe zaproszenie — 1 pkt. Wniosek o postawie: poczucie wyższości i kpina z obcych obyczajów (np. z moskiewskiej gorzałki), ale też ciekawość i swoboda w kontakcie z posłami — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **C, D**

2. (1 pkt) **B**

3. (1 pkt) **A, B, D**

4. (1 pkt) **C**

5. (3 pkt) **1. P; 2. P; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

6. (3 pkt) **(1) koń; (2) dyl; (3) praesagia** — po 1 pkt za lukę

7. (1 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pasek opisuje duńską kuchnię (potrawy gotowane na cały tydzień i jedzone na zimno, kiszki z krwią i kaszą, których nie chciał jeść), brak pieców w domach z powodu podatku, kobiety, które w afektach „nie tak są powściągliwe jako Polki", sypiają nago i rozbierają się nawet przy gościu, piękne kościoły i luterańskie nabożeństwa (wierni zasłaniali oczy kapeluszami i chustkami). Pasek podziwia niektóre elementy (kościoły, porządek), ale wyżej ceni obyczaje polskie. Jest typowym Sarmatą – otwarty na obserwację, ale ksenofobiczny w ocenie.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Zmienia się tryb życia: z wojskowego na osiadły, z bitew na polowania, z obozów na dworek. Zmienia się też tematyka narracji: z batalistycznych opisów na codzienność ziemiańską, majątki, sejmiki, hodowlę zwierząt. Natomiast nie zmienia się charakter Paska: pozostaje próżny (chwalenie się polowaniami zamiast bitwami), skłonny do awantur (procesy sądowe), powierzchownie pobożny i przekonany o własnej wyjątkowości. Nie zmienia się też styl narracji – gawędziarski, barwny, pełen anegdot. Pasek po prostu przenosi sarmackie cechy z pola bitwy na wiejskie podwórko.
Punktacja: Wskazanie zmiany trybu życia: z wojskowego na osiadły ziemiański (obóz/bitwy → dworek/polowania/sejmiki) oraz zmiany tematyki narracji (opisy batalistyczne → codzienność ziemiańska, majątki, hodowla) (1 pkt); wskazanie stałości charakteru Paska (próżność, skłonność do awantur, powierzchowna pobożność, poczucie wyjątkowości) oraz stałości gawędziarskiego, barwnego stylu narracji pełnego anegdot (1 pkt).

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pasek zauważa, że ludzie szukają przyjaciela, kiedy sami potrzebują pomocy, ale gdy to on potrzebuje ich pomocy, trudno ich znaleźć. Wdzięczność szybko mija. Do tej refleksji skłoniła go strata z 1678 r.: pojechał na prośbę pana bełskiego jako rozjemca na ugodę, a w karczmie, w której zostawił rzeczy, wybuchł pożar i spłonęły jego suknie i futra, co najmniej na cztery tysiące złotych.
Punktacja: Wyjaśnienie: przyjaciele chętnie korzystają z cudzej pomocy, ale nie odwdzięczają się, gdy sami są potrzebni; przyjaźń bywa interesowna — 1 pkt. Wydarzenie: jadąc na prośbę kasztelana bełskiego godzić go z sąsiadem, Pasek stracił w pożarze karczmy suknie i futra (co najmniej 4 tysiące szkody) — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Według Paska ludzki los jest zmienny i zależy wyłącznie od Boga: fortuna jest jak piłka, którą Bóg się bawi, podnosząc jednych i poniżając drugich. Nie ma tu ślepego przypadku, bo i upadek, i awans pochodzą od Boga. Tę barokową refleksję Pasek wiąże z wojną moskiewską 1660 r.: klęski Chowańskiego pod Połonką i Dołgorukiego uważa za karę dla Moskwy, która napadła na Polskę, a zwycięstwo za dowód opieki Boga nad Polakami.
Punktacja: Wyjaśnienie, że los człowieka jest zmienny i zależy od woli Boga: fortuna to piłka, którą Bóg rzuca, podnosi i poniża (motyw koła fortuny, zmienności losu) — 1 pkt. Powiązanie z klęską wojsk moskiewskich w 1660 r. (Połonka i zwycięstwa Czarnieckiego nad Chowańskim i Dołgorukim), które Pasek przypisuje Bogu — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 17 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	16–17 pkt
dobry (4)	13–15 pkt
dostateczny (3)	9–12 pkt
dopuszczający (2)	6–8 pkt
niedostateczny (1)	0–5 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/pamietniki**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.